37-38-39_Hongarije_00-00 10-07-12 17:14 Pagina 11

Randvoorwaarden beperkende factor

Wereldwijd [Ad Merks*]

Het meststoffengebruik in Hongarije is beperkt. Daardoor biedt de graanproductie in het land volop perspectief voor productieverbetering. De Hongaarse akkerbouw is een potentiële afzetmarkt voor natuurlijke meststoffen uit de Benelux. De politieke en economische randvoorwaarden zijn echter nog niet ideaal en beperken deze internationale mesthandel, zo bleek tijdens een handelsmissie.

Graanhandelaren, mestexporteurs en vertegenwoordigers van een tiental bedrijven namen onlangs deel aan een handelsmissie naar Hongarije. Centraal thema van de missie was ‘Graan voor mest’. Daarmee speelde de missie in op het Hongaarse graanoverschot en het lage meststoffengebruik bij de diverse teelten. Het mestoverschot in de Benelux kan op termijn van betekenis zijn voor de landbouw in Hongarije. “Via het concept ‘Graan voor mest’ kunnen mestafzet naar Hongarije en import van graan uit Hongarije mogelijk worden gecombineerd”, aldus Jan Doeksen van organisator Phaff Export Marketing (zie kader).

Van de Hongaarse graanproductie gaat 2 miljoen ton richting voedingsmiddelen en 6 miljoen ton is bestemd voor diervoeder in eigen land.

Akkerbouw

De deelnemers aan de missie maakten tijdens de reis kennis met de Hongaarse landbouw. Akkerbouw is in dit land de belangrijkste agrarische activiteit. De bruto-output in geld komt voor 65 procent uit akkerbouw en 35 procent uit veehouderij. Tien jaar geleden was die verhouding nog 50-50. De verwachting is dat het akkerbouwareaal nog verder zal toenemen door de beschikbaarheid van EU-toeslagen. Gebouwen en silo’s worden steeds vaker nieuw gebouwd.
De graanteelt is de afgelopen jaren gegroeid naar bijna 3 miljoen ha, zo’n 70 procent van het akkerbouwareaal. Tarwe en mais zijn de belangrijkste graangewassen met elk 40 procent van het areaal. Daarnaast worden gerst, koolzaad en zonnebloemen geteeld. De zelfvoorzieningsgraad voor graan bedraagt 170 procent. Het graanoverschot gaat hoofdzakelijk naar de omliggende landen. >>>

Bioenergie en investeringsbereidheid

In Hongarije zijn binnenkort drie grote bioethanolfabrieken van Hungrana/Agrana en Pannonia Ethanol in werking en nu al twee grote biodieselfabrieken. Daarnaast zijn er ruim veertig grotere en kleinere biogasinstallaties, meestal zonder mestvergisting. Voormalige suikerindustrieterreinen worden op termijn gezien als goede locaties voor verwerking van biomassa of opwekken van bioenergie, met name voor vergassing (pyrolyse). Dit vraagt echter forse investeringen. Maar wie waagt die stap in een land met een nationalistische regering, een volatiele Forint en een moeilijke taal? Rabobank en ABN Amro geven nog steeds negatieve investeringsadviezen af voor de Hongaarse agrarische en voedselsector. ING heeft wel een vooraanstaande positie in Hongarije, maar die beperkt zich vooral tot Boedapest en omgeving en is dus niet direct landbouwgerelateerd.

37-38-39_Hongarije_00-00 10-07-12 17:14 Pagina 12

>> Randvoorwaarden beperkende factor

Ondernemingen investeren volop in op- en overslagfaciliteiten.

Veehouderij

De veehouderij in Hongarije krimpt. De melkveestapel nam af met 20 procent en de varkensstapel zelfs met 35 procent. Met name kleinere bedrijven stoppen; grotere bedrijven schakelen volledig over op akkerbouw, mede door de EU-toeslagen. Het aantal bedrijven vanaf 100 ha is de afgelopen jaren duidelijk gegroeid: het aantal commerciële bedrijven wordt geschat op 95.000 bedrijven, waarvan bijna 82.000 bedrijven belasting betalen. In tabel 1 is de verdeling van het aantal bedrijven per bedrijfsgrootte weergegeven. De Hongaarse overheid telt in de categorie tot 10 ha ook de allerkleinste hobbyboeren mee.
Het aantal vleeskippen is licht gestegen, met name door zogenaamde integratiecontracten. Het aantal leghennen is daarentegen gedaald. In EU-verband worden nieuwe stallen niet gestimuleerd. Als er nieuw wordt gebouwd, gebeurt dat meestal door buitenlandse investeerders. Ook de infrastructuur, met name de slachterijen en vleesverwerking, is fors achteruit gegaan. Grote veehouderijen hebben meestal een belangrijkere akkerbouwtak. De technische resultaten van de veehouderijtak van deze gecombineerde bedrijven zijn in het algemeen matig.

Tabel 1. De verdeling van het aantal bedrijven per bedrijfsgrootte in 2010.

Bedrijfsomvang (ha.)	Aantal bedrijven	%
< 10	528.128	10,1
10-50	35.821	16,1
50-100	6405	9,7
100-500	6180	26,4
> 500	1254	37,7

Betekenis landbouw

Van het Bruto Nationaal Product is na het communisme nog maar 3 procent afkomstig van de landbouw. Dat was 12,5 procent in 1990. De landbouw biedt nu werk aan zo'n 4,5 procent van de beroepsbevolking (14 procent in 1990). Van de totale export komt momenteel 7 procent uit de agri en food (25 procent in 1990) en van alle investeringen is nog maar 5 procent landbouwgerelateerd (9 procent in 1990).
Sinds de omwenteling en de privatisering van de Hongaarse landbouw, hebben 2,5 miljoen van de bijna 10 miljoen inwoners een stukje grond. Landbouw heeft daardoor een belangrijke sociale rol gekregen bij de bevolking en de politiek. De huidige nationalistische regering is voorstander van kleine bedrijven en streeft naar behoud van grondeigendom in Hongaarse handen. Pas vanaf april 2014 wordt dit mortuarium op landbouwgrond losgelaten, maar de spelregels zijn nog onbekend. Vooralsnog worden buitenlanders scherp in de gaten gehouden bij de koop van locaties en bij het (los) pachten van grond. Om in aanmerking te komen voor de aankoop van grond moet iemand minimaal drie jaar in Hongarije wonen, een agrarische opleiding hebben genoten en de landbouwactiviteiten op eigen naam en voor eigen risico uitvoeren. De aankoop van een Kft, oftewel een Hongaarse bv, met landbouwgrond is onder strenge voorwaarden wel mogelijk.

Graansector

Van de afgelopen tien jaar bestempelen de bezochte akkerbouwbedrijven alleen de jaren 2003, 2007 en 2010 als matig. Momenteel beschikken circa 1250 bedrijven over 500 ha of meer grond. Deze grote bedrijven zijn ex-staatsbedrijven (Gesellschaften nu), maar ook moderne privaatbedrijven (Unternehmungen). Beide typen ondernemingen investeren volop in op- en overslagfaciliteiten. Daarbij richten ze zich vooral op het spoor. In de praktijk staan veel graansilo's juist nu nog dicht bij de graanvelden en ver weg van een spoorverbinding. Vooral akkerbouwbedrijven die gelieerd zijn aan wereldwijd opererende zaadconcerns, doen goede

De vrachtkosten via de Donau en de Rijn naar de Benelux zijn afhankelijk van onder ander laagwatertoeslagen.

zaken. Het lijkt wel een gevecht tussen Pioneer en Monsanto om de beste productiegrond voor non-gmo-zaad van granen en mais. Er wordt veel grond gepacht van kleinere boeren met onderlinge afspraken over de EU-toeslagen.
De totale productie aan granen bedraagt 13 tot 14 miljoen ton in Hongarije. De productie per ha is hier duidelijk lager dan het EU-gemiddelde. De gemiddelde tarweopbrengst is 4,5 ton per ha. Mais brengt ongeveer 6 ton per ha. Die opbrengsten bedragen twee derde van de EU-gemiddelden.
Het gemiddelde bemestingsniveau is 70 kg stikstof per ha. Daarnaast is beperkt dierlijke mest beschikbaar. Vooruitstrevende akkerbouwers vragen gericht naar natuurlijke meststoffen, zoals compost en mestkorrels.

Bestemming

Van de totale graanproductie gaat 2 miljoen ton richting voedingsmiddelen en 6 miljoen ton is bestemd voor diervoeder in eigen land. De resterende 5 tot 6 miljoen ton wordt geëxporteerd. Bij de export gaat voor de lange afstanden de voorkeur uit naar een spoorverbinding (bijna 40 euro per ton naar de Benelux). Voor de omliggende landen worden vrachtauto's ingezet (circa 15

37-38-39_Hongarije_00-00 10-07-12 17:14 Pagina 13

Handelsmissie

De handelsmissie 'Graan voor mest' werd georganiseerd in opdracht van NL EVD, onderdeel van Agentschap NL, gericht op het stimuleren van internationale activiteiten van bedrijven. De uitvoering was in handen van Phaff Export Marketing die hiervoor samenwerkte met Cumela Nederland en Nevedi. Gastheer ter plaatse was de Hongaarse graanorganisatie GOSZ. De deelnemers bezochten diverse grotere akkerbouwbedrijven in het zuiden van Hongarije, de haven van Baja en hoofdstad Boedapest. Daarnaast waren er presentaties van meerdere deskundigen op het gebied van akkerbouw en veehouderij.
Meer informatie over het initiatief 'Graan voor Mest' en investeringsmogelijkheden in Hongarije is te vinden op de volgende websites:
www.agrihungary.com (grondzaken)
www.gabonatermesztok.hu (graanorganisatie GOSZ)
www.hita.hu (Hongaarse ambassade)
www.hongarijevandaag.nl (algemeen)
www.netherlandsembassy.hu (Nederlandse ambassade in Hongarije)
www.portofbaja.hu (Haven Baja)
www.vm.gov.hu (Hongaarse ministerie voor Plattelandsontwikkeling)

tot 30 euro per ton vrachtkosten). De Donau zelf wordt in eigen land als te onbetrouwbaar gezien, gezien de soms hele hoge, maar vaak te lage waterstanden. De vrachtkosten voor vervoer via Donau en Rijn naar de Benelux zijn 30 tot 35 euro per ton, afhankelijk van onder andere laagwatertoeslagen. De haven van Constantza in Roemenië aan de Zwarte Zee speelt een hoofdrol in de graanhandel van Centraal-Europa, de Sloveense haven van Koper aan de Adriatische Zee een bijrol. Wel of geen retourvracht bepaalt daarbij de winstgevendheid voor betrokken transporteurs.

Duurzaam

Vrijwel alle wegen in Hongarije leiden naar Boedapest. Consumenten in de hoofdstad bepalen welk voedsel ze kopen, waar vandaan en wat ze daarvoor wensen te betalen. De internationale supermarkten gaan ook in Boedapest en omgeving extra eisen stellen aan duurzaamheid en daarmee aan de productiewijze van voedsel. Natuurlijke meststoffen voor verbetering van de bodemkwaliteit en daarmee van de opbrengsten per ha, zijn nu al in beeld bij de vooruitstrevende groentetelers en akkerbouwers, zo bleek tijdens de handelsmissie.

Meststoffen

In Hongarije wordt op jaarbasis zo'n 400.000 ton kunstmest verkocht, waarvan bijna 300.000 ton op basis van N, 45.000 ton op basis van P en 55.000 ton op basis van K. Vanwege het beperkte meststoffengebruik, worden Hongarije en de omliggende landen gezien als een potentieel afzetgebied voor compost, droge mest en mestkorrels. De boomteelt, grove tuinbouw en knolgewassen komen daarvoor als eerste in beeld. Buiten de akkerbouw wordt het marktpotentieel voor natuurlijke meststoffen geschat op 100.000 ton voor de professionele markt, zoals groente- en fruitteelt en wijnbouw. De eerste dealers hebben al een klein marktaandeel met mestkorrels en speciaalmeststoffen van bijvoorbeeld Memon uit Nederland, DCM uit België en Italpollina uit Italië. Zij bouwen de eerste kennis en ervaring op in de groenteregio's van Kecskemet en Szeged. Meestal leveren ze via hun distributienetwerk in 25 kg-zakken of rechtstreeks in bigbags.
In de professionele markt gaat de voorkeur uit naar pluimveemest, in de tuincentra naar koemest. Onbewerkte varkensmest is niet populair vanwege de wisselende samenstelling. Digestaten worden gemeden vanwege de beperkte bemestingswaarde. Er lijkt ook ruimte voor vloeibare NPK-producten, afkomstig van mineralenconcentraten en eventueel spuiwater uit de Benelux. Een sterke merknaam, goede informatievoorziening en proefvelden per gewas vanuit de Benelux zijn nodig om 'Graan voor mest' echt van de grond te krijgen. ▬

***De auteur Ad Merks heeft een eigen bedrijf MERLA Agribusiness en is werkzaam als zelfstandig adviseur en handelsagent.**